

Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Kültürel Öğeler Bağlamında “Küçük Hezarfen” Çizgi Filmi

An Analysis of “Küçük Hezarfen” Cartoon in Terms of Values and Cultural Elements Stated in The Educational Program of Social Studies Course

Tuğba SELANİK AY , Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar/TÜRKİYE, tsay@aku.edu.tr

Çağdaş KORKMAZ, Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Afyonkarahisar/TÜRKİYE, cagdaskorkmaz27@gmail.com

Selanik-Ay, T., & Korkmaz, Ç. (2017). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Kültürel Öğeler Bağlamında “Küçük Hezarfen” Çizgi Filmi, *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 49-62.

Geliş tarihi: 10.11.2017

Kabul tarihi: 24.11.2017

Yayımlanma tarihi: 15.12.2017

Öz. Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi bağlamında pek çok uygulama gerçekleştirilebilir. Çizgi filmlerden değerler eğitiminde etkili biçimde yararlanabilmek için çizgi filmin programda yer alan değerleri hangi ölçüde içerdiğinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmanın temel amacı Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler ve kültürel öğeler bağlamında “Küçük Hezarfen” çizgi filminin incelenmesidir. Araştırma doküman analizi ile gerçekleştirilmiş; “Küçük Hezarfen” çizgi filminin toplam 26 bölümü içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda “Küçük Hezarfen” çizgi filminde en çok yer verilen değer bilimsellik; en az yer verilen değer ise bağımsızlık olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra kültür öğelerine de rastlanılmıştır. En çok yer verilen kültürel öğelerin sözlü kültürel öğeler bağlamında deyimler, efsaneler, bilmeceler, tekerlemeler atasözleri ve maniler; en az yer verilen kültürel öğenin ise oyunlar olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular tablolar biçiminde ifade edilmiş; bunun yanı sıra rastlanan her bir değer ve kültürel öğe çizgi filmin ilgili kısımlarından yapılan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Anahtar Kelimeler: Çizgi film, sosyal bilgiler, değer eğitimi, doküman analizi

Anahtar Kelimeler: Çizgi film, sosyal bilgiler, değerler eğitimi, kültürel öğeler, doküman analizi.

Abstract. Social studies course of basic education is based on learning outcomes, skills and values. In addition, in- and outside-class activities may be used for this aim. Cartoons may be employed in value education at the levels of primary school and pre-school education. On the other hand, in order to use cartoons productively in value education cartoons should be analyzed to seen which values are included at which level. The aim of this study is to analyze a cartoon named “Küçük Hezarfen” (little Hezarfen) in terms of the values and cultural elements included in the educational program of social studies. The data of the study were collected from 26 episodes of the cartoon. The episodes were analyzed using content analysis, part of document analysis. It is found that in the “Küçük Hezarfen” cartoon the most frequently stated value is scientificness. The least stated one is found to be independence. There were also some cultural elements in the cartoon. The most frequently covered cultural elements include idioms, fables, riddles, nursery rhymes, proverbs and quatrain forms. Plays are found to be the least used cultural elements. The findings obtained are given through tables; in addition, frequently found values and cultural elements are explained with direct quotations from the cartoon.

Keywords: Cartoon, social studies, values education, cultural elements, document analysis.

SUMMARY

Introduction. As new generations forget some diverse values and start to live far away from them, the negative social events that are happening often come to an end and cause deterioration in society. In recent years, the importance of value education has begun to be emphasized in schools, and many researches have been carried out on this subject. One of the primary objectives of social studies course is to gain positive values.

According to the Social Studies Course Curriculum the values that should be gain to the 4th grade stated that: fairness, attach importance to family unity, independence, piece, scientific, diligence, solidarity, sensitivity, honesty, empathy, aesthetic, tolerance, hospitality, care about being healthy, respect, love, responsibility, freedom, being clean, patriotism, helpfulness. Media products can be used in values education. Social studies course is based on learning outcomes, skills and values. In - and outside-class activities media products may be used such as newspapers, books, journals, advertisements, cartoons, images, public spots. Cartoons may be employed in values education at the levels of primary school and pre-school education. Besides the educational benefits, cartoons carry traces of society. One of these traces is the cultural heritage of the community. Children will recognize and also learn about their own culture and the other cultures through cartoons. On the other hand, in order to use cartoons productively in value education cartoons should be analyzed to seen which values are included at which level. Most cartoons published in Turkey can be handled in the context of values education. The reason for choosing “Küçük Hezarfen” is being a local production with national elements such as cultural heritage and also international elements, Küçük Hezarfen’s (the character of the cartoon) personal features such as helpfulness, scientific thinking, sensitivity...etc. The aim of this study is to analyze a cartoon named “Küçük Hezarfen” (little Hezarfen) in terms of the values and cultural elements included in the educational program of social studies. All of the 26 sections published up to this point have been included in the investigation.

Method. This is a qualitative research. “Küçük Hezarfen” cartoon’s 26 sections were investigated though cultural elements and values which was stated in social studies curriculum. The episodes were analysed using content analysis, part of document analysis. Thus it was identified which values and cultural items were included in “Küçük Hezarfen” cartoon.

Results and Discussion. As a result of the research, it was determined that all the 21 values included in the social studies course curriculum in the cartoon "Küçük Hezarfen"; it was determined that the most common value is scientific (%14,88), the lowest value is independence (%0,46). Other values most common in “Küçük Hezarfen” were ordered as follows: helpfulness (%12,55), love (%7,90) ve sensitivity (%7,90). In the context of cultural elements, it was determined “Küçük Hezarfen” contains: natural and historical places (%17,7), social places (%17,2), clothes (%30), traditions (%5,9), traditional cuisine (%3,2), architectural structures (%3,2), Turkish heroes (%3,2), handicrafts (%2,6), games (%2,6), musical instruments (%1,6), celebrations and festivals (%1), different cultures (%1). The findings obtained are given through tables; in addition, frequently found values and cultural elements are explained with direct quotations from the cartoon.

Conclusion. As a result of this research it was determined that “Küçük Hezarfen” can be used in social studies course for gaining values and cultural elements. Giroux (1999) stated cartoons can be use gaining values. And also, it was stated that using cartoons for this aim is more an effective way than benefitting families, schools or religious institutions. Karakuş (2015) analyzed “Niloya” cartoon terms of values which were stated in social studies curriculum. It was stated the most common values are: love, sensitivity, tolerance, diligence, solidarity, respect, responsibility. The results obtained in this study are compatible with each other too.

“Küçük Hezarfen” has often been found to include natural and historical places. In this context “KüçükHezarfen” can be used to introduce Turkey and it can be contribute to develop geographical awareness. Carter (2008) stated “Kaşif Dora” cartoon can be us for gaining geographic awareness too. It can be said that the results are parallel to each other.

In the light of this results it can be given some suggestions that: “Küçük Hezarfen” can be used to gain values and cultural elements in social studies course; difference sources (cartoons, documentaries, children literature) can be investigate terms of values or cultural elements; “Küçük Hezarfen” can be used as a source in social studies and it can be designed different experimental researches; it can be arranged some workshops and in-service training activities on using cartoon for gaining values.

Giriş

Eğitimin öncelikli hedefleri erdemli, ahlaklı, ideal birey yetiştirmektir. İnsanların maddi olan farklılaşmalara kolayca uyum sağlaması; bunun aksine toplumsal ve psikolojik değişimlere uyum sağlamakta başarılı olamayı, değer eğitiminin önemini de göstermektedir. Değer eğitimi, değişen dünyada bireylerin kendi kültürel ve toplumsal yargılarıyla birlikte evrensel değerleri kazanmasını ve yaşanabilecek sıkıntılara karşı hazırlıklı olmalarını öngörmektedir (Doğan, 2004, s. 630). Son yıllarda risk grubundaki öğrenci sayılarında yaşanan artış, zararlı alışkanlıkların yaygınlaşmaya başlaması, medyanın ve teknolojinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri gibi pek çok sebeple değerler eğitimi dünyanın çoğu ülkesinde öğretim programlarına bir bileşen olarak girmiştir. Son yıllarda değerler eğitimi alanında artan sayıda araştırmaya rastlandığı söylenebilir. Değer kavramına dair birçok özgün bakış açısı ve farklı tanımlar yapıldığı söylenebilir: Bacanlı (2011, s. 19) değerın Latince valere (güçlü, iyi, değerli olmak); Güngör (2000, s. 279) bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç; Yaman (2012, s. 17) bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koyduğu duyarlıklar; Doğan (2007, s. 309) kişi ya da toplumun kabul ettiği var olma ve hareket etme tarzı; Girgin (2012, s. 8) toplumun kendi hakkındaki inanç ve tutumları olarak ifade etmiştir. Toplumsal yaşamda ulusal ve evrensel bağlamda değerlerle donanmış olmanın sosyal yaşam içinde bireylere pek çok boyutta kolaylık sağlayacağı söylenebilir. Bu bağlamda değerlerin görevleri şu şekilde sıralanabilir (Fichter, 1990'dan Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2014, s. 8):

- Değerler bireylerin sosyal statülerinin belirlenmesinde birer araç olarak kullanılırken rollerin seçiminde ve gerçekleşmesinde rehberlik ederler.
- Değerler kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerinde yoğunlaştırır.
- Her toplumda ideal düşünme ve davranma yolları, değerler tarafından gösterilir. Böylece kişiler hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.
- Değerler sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Ayrıca değerler onaylanmayan davranışları engeller ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolaylıkla anlaşılabilmesini sağlarlar.
- Değerler dayanışma aracı olarak da işlevde bulunurlar. Toplum tarafından kabul görmüş ortak değerlerde sosyal dayanışmayı arttıran ve sürekli kılan önemli faktörlerdendir.

Bir toplumun eğitim sistemi, değerleri içinde bulundurur. Eğitim değerleri yaratmaz; var olan değerleri yansıtır (Dönmez, 2011, s. 30). Değer eğitiminin önemli paydaşlarından biri olan okullarda değerler eğitiminde ortak bir dil oluşturabilmek için 2004 yılında yapılan değişikliklerle birlikte ilköğretim ders programlarında değerlere yer verilmiştir. Başta sosyal bilgiler dersi olmak üzere diğer tüm derslerde değer eğitime yer vermeye başlanmıştır. (Yığıttir, 2010, s. 209).

Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel

bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Kurtulgan ve Köstüklü, 2010). Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerde diğer insanlara değer gösterme, empati geliştirme, farklı yaşam biçimleri ve kültüre sahip bireylere saygı ve hoşgörü değerlerini kazandırmaya katkıda bulunur. (Gömlüksiz ve Cüro, 2010, s. 248). Sosyal Bilgiler her şeyden önce insanın toplumsal hayata etkin bir biçimde uyumunu sağlayan bir derstir. Bu bakımdan bu ders çocuğa verilen eğitim kavramı içinde adeta bir öz niteliğinde önemli yer tutar. Çocuğun çevresindeki tabiatı, insanları, kuruluşları bilinçli olarak tanıması, bunların birbirleri ile olan ilişkilerine dikkat etmesi ve kendi davranışlarını da bunları dikkate alarak düzenlemesi Sosyal Bilgiler dersinin gereği gibi öğretilmesi ile gerçekleşebilir. Sosyal Bilgiler çocuğun içinde bulunduğu toplumsal hayatla doğrudan ilgilidir. Bu nedenle çocuk bu derste özellikle içinde bulunduğu toplumsal hayatını, geçmişini, bugünü ve geleceğini yakından tanıyacaktır. Bu yönden sosyal bir varlık olan çocuklarımızın, yurdumuzun ve milletimizin geçmişini iyi bilen ve geleceğe kolaylıkla uyum sağlayabilen ahlaki niteliklerle donanmış iyi vatandaşlar olarak yetiştirilmesinde Sosyal Bilgiler dersinin yeri ve önemi çok büyüktür (Yükselir, 2006, s. 13).

Değerler eğitiminde amaç bireylerin iyi, ahlaklı, kişiliği oturmuş, özgüven sahibi, hem kendi toplumuna hem de dünyaya fayda sağlayan bireyler olarak yetiştirmelerini sağlamaktır. Amaç öğretilen bilgilerin sadece bilgi olarak kalmasını değil bir davranışa dönüşebilmesini sağlamak olmalıdır. Değerler eğitiminin hedefi, insanın kendini tanımlaması, kendini anlaması gibi süreçlerden geçtiği sırada yetilerini en üst düzeye çıkarmak ve "iyi bir hayat" yaşamasını sağlamak olmalıdır. İnsanın değerini yani diğer canlılarla arasındaki farkını ona hissettirecek bir değerler eğitimi, diğer insanlarla ilişkilerinde temel değerlerin (sevgi, saygı, dürüstlük, güven, doğruluk gibi) önemini vurgulayan bir eğitim olmalıdır (Çağlayan, 2006, s. 92). Değerleri içselleştiren birey, saygı, sevgi, bağlılık, yaşama özgürlüğü, kendini gerçekleştirme gibi bireysel değerlerle birlikte insanlık sevgisi, bilgisizlikle savaş, vatan millet sevgisi gibi toplumsal değerleri benimser ve sadece kendi mutluluğu için değil toplumun mutluluğu için mücadele eder (Salar, 2011, s. 24). Bu bağlamda hem bireysel hem de toplumsal mutluluk ve huzur için değerler eğitiminin önemi yadsınamaz. Farklı ülkeler bağlamında değerler ele alındığında evrensel ve ulusal değerler biçiminde bir sınıflandırma yapmak yanlış olmaz. Her ülke kültürel öğelerini değerlerine yansıtır. Bu bağlamda değerler ele alınırken kültürel öğelerle de ilişkilendirmeler yapmak etkili bir değerler eğitimi gerçekleştirebilmek bağlamında önemlidir. Hızla değişen dünyada insanlar gelişen teknolojiyi kullanarak farklı kültürler ile etkileşime geçilmektedir. Bu hızlı gelişim ve geçiş, bazen insanların kendi kültürlerinden kopmalarına ve kültür şoku yaşamalarına sebep olmaktadır.

Kültür kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır: Doğanın yarattıklarına karşılık insanoğlunun ortaya koyduğu her şey (Güvenç, 2010, s. 95); toplum içinde grupları düzenleyen kurallar, düşünce yapıları, gelenekler, görenekler, inançlar, adetler, ahlâki kurallar, alışkanlıklar gibi insanla ilgili bütün unsurları kapsayan bir olgu (Gülmez, 2013, s. 3) gibi tanımlamalara rastlamak mümkündür. Her toplum genç üyesine kendi kültürünü tanıtır ve var olan kültürü geliştirmeye çalışırken toplumsal değerleri de yaşatma amacı taşır (Safran, 2011, s. 6). Kısaca kültürlere olarak adlandırılacak bu durumun, eğitim programları incelendiğinde, özellikle Sosyal Bilgiler dersi ile verilmeye çalışıldığı görülmektedir (Safran, 2011, s. 6). Bugün insana dair yapılmış her yapı ya da öğrenilmiş her gelenek, görenek veya inanç, geçmişten geleceğe uzanan bir köprü görevi görmektedir (Eroğlu ve Yıldız, 2006, s. 316). Küreselleşmeyle birlikte değişen yaşam tarzı ve değerler, toplumların kendilerine özgü bu kültür öğelerinin de değişmesine ve geleceğe aktarılamamasına; bunun sonucunda da yok olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, toplumun bir bakıma kimliği olan kültür öğelerinin korunması konusu son derece önemlidir (Çengelci, 2012, s. 187; Türkyılmaz, 2013). Pass ve diğerleri (2006) kültürel farklılıklarla sınıfa adım atan öğrencilere ilkökul düzeyinde ortak kültürel değerlerin öğretilmesinin; aynı zamanda da farklı kültürlerle saygı bağlamında farklı kültürlerle ilgili farkındalık geliştirmelerinin önemini belirtmişler, bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin işlevinin üzerinde durmuşlardır. Yemek, giyim, tarih, dans gibi pek çok kültürel öğeye eğitim programlarında yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersi, içerik olarak da bireylerin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmeleri, bu konuda birikim ve deneyim sahibi olmaları için en uygun derstir. Çünkü bu derste öğrenciler, bir yandan içinde yaşadıkları toplumun tarihini ve bugününü öğrenirken öbür yandan da diğer toplumlar

hakkında bilgi edinirler. Bu derece kapsamlı bir içerik onlara, insanlığın yüzyıllardan bu yana oluşturduğu zengin kültürel birikimlerini tanıma fırsatı vermektedir (Zayımoğlu Öztürk, 2011, s. 23). Sosyal Bilgiler dersinde duyarlı bir kültür eğitiminin hoşgörü ve saygıya dayalı bir sınıf iklimi yaratmada ve öğrencilerin de içinde yaşadığı toplumdaki kültür çatışmalarının önüne geçmede, böylelikle barış ve huzur ortamını oluşturmada katkı sağlayacağı söylenebilir (Deveci, 2009). Kültürel öğelerin öğrencilere eğitim ve öğretim yoluyla aktarılması, kültürel mirasın korunmasına önemli bir katkı sağlamış olur. Bununla birlikte değerler eğitiminin yaşanabilir bir dünya için gerekli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sosyal bilgiler dersinin bu iki büyük sorumluluğu alması dersin niteliğini artırmaktadır. Bu değerleri ve kültür öğelerini, Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilere nasıl aktarılacağı, Sosyal bilgiler öğretim programında tam olarak belirtilmemiştir. Masallar, destanlar, hikâyeler, romanlar, dergiler, gazeteler, karikatürler, resimler, videolar, çizgi filmler vb. birçok farklı şeyler kullanarak kültür öğelerini ve değerleri fark etmelerini sağlar. Ayrıca öğretmenler bunları aktarırken çeşitli etkinlikler yaptırarak ve teknolojiyi de etkin kullanarak kazanım, değer ve becerileri içselleştirmelerini sağlamaya çalışmaktadırlar.

Günümüzde değerlerin kazandırılmasının ve kültürel mirasın sürdürülmesinin önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersi kapsamında, kültür öğeleri ve değerler çeşitli yöntemler ile öğrencilere aktarılmaya çalışılmaktadır. Bunları aktarmada kullanılan araçlardan biride çizgi filmlerdir. Çocuğun televizyonda en çok vakit harcadığı program türü çizgi filmlerdir (Aral vd., 2011, s. 494). Artemova (1974'ten Akt. Gorodyska, 2015)'da çizgi filmlerden sınıflarda yararlanılırken pek çok farklı uygulama yapılabileceğini ifade etmiş; bu uygulamaları şu şekilde sıralamıştır: her sınıfa çizgi filmi izleme sürecinde gerçekleştirecekleri amaçlı görevler verilebilir; didaktik materyaller, oyuncaklar gibi araçlar kullanarak farklı biçimlerde ortaya koyabilecekleri performanslar gerçekleştirmeleri istenebilir; çizgi filmlerin farklı bölümleriyle ilgili öğrencilerin ilgilerine uygun farklı düzeylerde ve zorluklarda etkinlikler tasarlanabilir; drama çalışmaları yapılabilir; çizgi filmle ilgili yaratıcı yazma çalışmalarıyla ya da resim yapma gibi sanatsal etkinliklerle bütünleştirilmiş etkinlikler gerçekleştirilebilir. Çizgi filmlerin eğitimde kullanmasının çocuklara pek çok konuda olanaklar sağladığı söylenebilir. Bu olanaklar: Farklı olaylarla nasıl başa çıkılacağını güvenli bir yolla gösterme; daha önce karşılaşmadıkları durumlarla ya da günlük yaşam problemleriyle karşılaşmalarını sağlama; nasıl arkadaşlık kurabileceklerini, doğru ve yanlış arasındaki farkı anlayabilmeyi, toplum içinde nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmeyi, hayallerini düşünmeyi sağlama biçiminde sıralanabilir. Bu olanaklar incelendiğinde her birinin değerler eğitimine hizmet ettiği görülmektedir (<https://targetstudy.com>). Rae (2000)'e göre çizgi filmler dersleri monotonluktan kurtaran, ilgi çekici araçlardır. Öğrenme ortamlarını zenginleştirmede, bazen amaçlı olarak öğrenme etkinliklerinin içinde bazen de artan zamanı değerlendirmek için plansız olarak derslerde kullanılmaktadır. İçerikleri incelendiğinde ise pek çok davranış ve değer hatta dilin öğretiminde bile çizgi filmlerden yararlanılabileceği söylenebilir. Nast (2002) çizgi filmlerin eğitimde yararlanılabilecek başlıca medya ürünü olduğunu ifade etmiştir. Bu durumu kelimelerin ifade etmekte yetersiz kaldığı pek çok kavramı çocuklara kolay biçimde öğretmeye olanak tanınması; "bir resim bin cümleye bedeldir." savından hareketle kültürle ilgili çocuklar için üst düzey olan soyut kavramları öğretmede eğitimcilerin işini kolaylaştırması; tarihi, politik ve sosyal konuların çizgi filmlerde ele alınması biçiminde açıklamıştır. McCloud (1993) çizgi filmlerin bazı mesajları örtük bazı mesajları ise açık biçimde vermeye olanak tanıdığını, karmaşık kavramları iletmede kusursuz bir araç olduğunu belirtmiş; bunun yanı sıra ayrıntılı olay ve kavramları basitleştirme konusunda eğitimde sıklıkla kullanılabileceğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi kapsamında gerek değerlerin gerekse kültürel öğelerin öğrencilere kazandırılmasında çizgi filmlerden bir araç olarak yararlanılabileceği söylenebilir. Farklı kanallarda gösterimde olan pek çok çizgi filmde değerler eğitimi bağlamında yararlanılabileceği söylenebilir. Bu araştırma kapsamında Küçük Hezarfen çizgi filminin ele alınmasının nedeni TRT Çocuk Kanalı internet sitesinde yapılan çizgi film tanıtımında yer alan biçimiyle "Kafasına koyduğunu yapan, cesur, yardımsever, zeki ve çok şey bilen Hezarfen'in çocukluğuna bir yolculuk yapıp, eski İstanbul sokaklarında maceralarına kanat çırpalım" ifadeleridir. Tanıtımda yer alan ifadelerin değerler eğitimi bağlamında doğrudan çalışkanlık, yardımseverlik, bilimsellik değerleri ile ilişkili olduğu; kültürel mirasın aktarımı bağlamında ise "eski İstanbul sokakları" gibi ifadelerle geçmiş, bugün ve gelecek ile ilgili karşılaştırmalar ve çıkarımlar yapma

noktasında değerlendirilebileceği düşünölmüştür. Bu araştırmanın temel amacı TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Küçük Hezarfen” çizgi filminde değerlere ve kültür öğelere ne ölçüde yer verildiğini belirlemektir.

Yöntem

Bu bölümde, araştırma modeli, veri toplama araçları ve verilerin analizi başlıkları altında çeşitli bilgiler sunulmaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Yazılı kaynakların yanı sıra; film, video ve fotoğraf gibi görsel malzemeler de nitel araştırmalarda kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 218-219). Hem basılı hem de elektronik dokümanlar doküman analizi bağlamında incelenebilir. Aynı diğcr nitel analizler gibi anlamlandırma, yorumlama ve ampirik bilgi geliştirmeyi gerektirir (Corbin ve Strauss, 2008; Rapley, 2007).

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada TRT Çocuk kanalında yayımlanmış olan “Küçük Hezarfen” çizgi filminin araştırmanın gerçekleştirildiği 2017-2018 öğretim yılı güz dönemine kadar yayınlanmış toplam 26 bölümünün tamamı Sosyal Bilgiler öğretim programında geçen değerler ve uzman görüşü alınarak oluşturulan kültür öğeleri listesi bağlamında incelenmiştir. Böylece “Küçük Hezarfen” çizgi filminde yer alan değerler ve kültürel öğeler belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

“Küçük Hezarfen” çizgi filmi Sosyal Bilgiler dersi öğretim programındaki değerler ve kültürel öğeler bağlamında içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Araştırmada her bölüm araştırmacılar ve bir alan uzmanı tarafından ayrı ayrı incelenmiş sonra bir araya gelinerek “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” olan maddeler belirlenmiştir. Miles ve Huberman’ın (1994) belirttiği formül kullanılmış ve hesaplama sonucunda uyuşum yüzdesi $P = 92$ olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler ve kültürel öğeler bağlamında “Küçük Hezarfen” çizgi filminin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiş bulgular değerler ve kültürel öğeler bakımından elde edilen bulgular biçiminde iki ayrı başlık altında sunulmuştur. Bunun yanı sıra elde edilen bulgular “Küçük Hezarfen” çizgi filminden yapılan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Tablo 1. “Küçük Hezarfen” çizgi filminde yer alan değerler

DEĞERLER	f	%
Bilimsellik	32	14,88
Yardımsesverlik	27	12,55
Sevgi	17	7,90
Duyarlılık	17	7,90
Dayanışma	15	6,97
Saygı	15	6,97
Sorumluluk	13	6,04
Hoşgörü	11	5,11

	f	%
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	11	5,11
Empati	10	4,65
Çalışkanlık	8	3,72
Estetik	7	3,25
Vatanseverlik	4	1,86
Misafirperverlik	6	2,79
Dürüstlük	6	2,79
Aile Birliğine Önem Verme	6	2,79
Barış	3	1,39
Adil Olma	2	0,93

“Küçük Hezarfen” çizgi filminde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan 21 değer in tümünün yer aldığı; en sık rastlanan değer in bilimsellik değeri (%14,88), en az rastlanan değeri ise bağımsızlık değeri (%0,46) olduğu belirlenmiştir. Bilimsellik değerinin yanı sıra “Küçük Hezarfen” çizgi filminde yardımsesverlik (12,55), sevgi (%7,90) ve duyarlılık (%7,90) değerlerine de sıklıkla rastlandığı söylenebilir. “Küçük Hezarfen” çizgi filminden her bir değer bağlamında doğrudan alıntılar (bölüm numarası ve yapılan alıntının dakika aralığı belirtilerek) sırasıyla şu şekildedir:

Bilimsellik değerine “yeni ürün ortaya koyma” boyutu ile şu şekilde yer verilmiştir (2. Bölüm, 14:30-15:44):

“Hezarfen: (Kitaplar çok yüksekte olduğu için isimlerini okuyamaz. İsimlerini okumak için aklına bir fikir gelir.) Buldum. Buldum...”

Hezarfen: İşte sonunda oldu (Ayna, tahta çubuk ve yapıştırıcı ile kitapların ismini okumak için bir alet yapar.)...

Hezarfen: İşte bu (Yaptığı alet ile kitapların ismini rahatça okuyabilir.)”

Bilimsellik değerine “doğrudan bilimsel bilgi verme” biçiminde şu şekilde yer verilmiştir (4. Bölüm, 11:16- 11:25):

“Hezarfen: Arkadaşlar ağırlığınız tahtaya vermeyin. Sıkı tutunun. Su taşır sizi. Suyun kaldırma kuvveti bizimkilerin çekme gücünden daha fazla.”

Yardımlaşma değerine şu şekilde yer verilmiştir (4. Bölüm, 07:22- 11:38):

“Balıkçılar: İmdat! Yardım edin!

Melike: Hadi Yakup gidelim geç kalıyoruz.

Balıkçılar: İmdat! Kurtarın bizi! Yardım edin, lütfen, lütfen!

Balıkçı 1: Şuraya bakın!

Balıkçı 2: Bu, o çocuk. Bizi kurtarmaya geliyor.”

Dayanışma değerine şu şekilde yer verilmiştir (4. Bölüm, 07:22- 11:38):

“Hep bir ağızdan: Hezarfen!

Hezarfen: Gelin.

Melike: Yaşasın, tuttular.

Cafer Dede: Sıkıca tutunun çekiyoruz (Hep birlikte denizdeki balıkçıları ve Hezarfen’i sudan çıkarmak için halatla bağladıkları tahtayla çekerler”

Sağlıklı olmaya önem verme değerine “diş sağlığı” boyutu ile şu şekilde yer verilmiştir (4. Bölüm, 07:22-11:38):

“Hezarfen: Hey, koca balık buraya bak! Aç bakım ağzını. Bu dişlerin hali ne böyle? Fırçalamıyor musun sen bu dişleri?”

Saygı değerine “başkalarının haklarına saygılı olma” bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (20. Bölüm, 13:16-13:26):

“Hezarfen: Paça ne işin var senin burada? Annem göndermiştir kesin seni. Hadi sıramızı bekleyelim.”

Sevgi değerine “aile sevgisi” bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (14. Bölüm, 4:54-5:38):

“Cafer Dede: Peki şimdi söyleyin bakalım, siz beni ne kadar seviyorsunuz?

Hezarfen: Ben çok seviyorum. Yani nasıl söylesem Cafer dede, uçmakla aynı derecede seviyorum seni.

Yakup: Vay canına! Ben de tuzun yemeğe verdiği tattan daha fazla.

Hezarfen: O nasıl bir sevgi ya.

Melike: Ve ben de seni annem, babam kadar çok seviyorum Cafer dedeciğim.

Cafer Dede: Utandım şimdi. Sağolun evlatlarım (Hepsi birbirlerine sarılır.)”

Duyarlılık değerine “sanata duyarlılık” bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (16. Bölüm, 5:12-5:19):

“Öğretmen: Ruhunuzu daha duyarlı kılar müzik. Duyarlı insanların her şeye faydası olur.”

Vatanseverlik değerine “ülke kalkınması” bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (21. Bölüm, 9:33-11:17):

“Mehmet Dede: Şimdi son şekli elde edicem. (Cam yapımını tamamlar.)

Hezarfen: Senin ne güzel gözlerin varmış öyle. Hareli hareli çok güzel.

Mehmet Dede: Bunlar Batılıların geliştirdiği teknikler ama biz daha iyisini yapabiliriz. Kendi sanatımızı ülkemiz için ortaya çıkarmalıyız.”

Estetik değerine “doğada ve sanatta estetik” bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (21. Bölüm, 9:33-11:17):

“Misafir 1: Ama nasıl? Nasıl yapacağız bunu?

Mehmet Dede: Sanat birden bire doğar. İlhamın nereden geleceği belli olmaz. Her zaman etrafınıza hayretle bakın yeter. Sizi etkileyen her şey sanata dönüşebilir.

Hezarfen: Mesala bir bülbülün hareli gözleri de mi?

Mehmet Dede: Bülbülün gözleri mi? Neden olmasın. Olabilir.

Hezarfen: Camın üzerinde gerçekten güzel durabilir bu hareler. Baksanıza. Ne güzel gözleri var.

Yakup: Yine rahat duramıyor bu çocuk.

Mehmet Dede: Hakikaten güzel çok tatlı çizgileri var. Çalışmamız lazım bizim boşaltın hemen burayı. Hadi!”

Çalışkanlık değerine şu şekilde yer verilmiştir (21. Bölüm, 9:33-11:17):

“Mehmet Dede: Hakikaten güzel çok tatlı çizgileri var. Çalışmamız lazım bizim boşaltın hemen burayı. Hadi!

Misafir 1: Neyse bırakalım da biraz rahat rahat çalışsın.

Misafir 2: Evet. Haklısın. Mehmet dede işini yapsın. Hadi gidelim.”

Hoşgörü değerine “hatalara karşı bağışlayıcı ve hoşgörülü davranma” bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (22. Bölüm, 4:06-5:06):

“Çocuk 1: Sen kırdın çömleği. Senin yüzünden öğretmenimiz üzüldü.

Hezarfen: Ama siz de beni ittiniz.

Öğretmen: Çocuklar! Olur böyle kazalar. Gerçi sıraya girseydiniz daha iyiydi ama oyun oynamak istediniz galiba. Bir şey olmaz canım. Yenisini alırım. Merak etmeyin.

Sorumluluk değeri “yaptıklarının sorumluluğunu alma” bağlamında çizgi filmde şu şekilde yer almaktadır (22. Bölüm, 4:06-5:06):

Hezarfen: (Hezarfen su vazosunu kırar.). Olmaz öğretmenim. Hayır. Siz almayın. Ben size yenisini alırım. Çünkü benim yüzümden kırıldı.

Öğretmen: Buna gerek yok Hezarfen.

Hezarfen: Hayır. Alacağım efendim.”

Empati değerine şu şekilde yer verilmektedir (3. Bölüm, 12:28- 16:20):

(Kuşları yakalayıp kafeste odasında bakmak isteyen Hezarfen’e bir ders vermek isteyen cafer dede tahtalara yapıştırıcı sürer Hezarfen’in ayakları tahtalara yapışır.)

Hezarfen: Niye böyle bir şey yaptın Cafer dede? Ne yaparım ben burada böyle?

Cafer Dede: Merak etme sana bir şey yapmayacağım. Zarar vermeyeceğim. Seni gözleyeceğim.

Hezarfen: Tamam Cafer dede. Ne olur bırak beni. Söz, bırakacağım kuşları.

Özgürlük değerine "kuşları özgür bırakma" biçiminde şu şekilde yer verilmektedir (3. Bölüm, 16:03- 16:20):

"Hezarfen: Özür dilerim. Hepinizden özür dilerim. Affedin beni kuşlar (Kuşları serbest bırakır.)."

Misafirperverlik değerine "eve misafir davet etme" bağlamında şu şekilde yer verilmektedir (20. Bölüm, 7:05-7:27):

"Hezarfenin Annesi: Hezarfen, yarın iftara davet etsene arkadaşlarını, birlikte açın ilk orucunuzu.

Hezarfen: Çok iyi fikir. Yarın bize iftara gelin olur mu?

Yakup: Memnuniyetle. Doğrusu uzun zamandır kendime iyi bir ziyafet çekmek istiyordum."

Aile birliğine önem verme değerine "ailece sofraya oturma" bağlamında şu şekilde yer verilmektedir (20. Bölüm, 15:34-15:50):

"Herkes bir arada (Ailecek sofrada toplanıp, yemek yiyip, gü-lüşürler)."

Barış değerine "Barış içinde yaşamak için adım atma" bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (24. Bölüm, 7:01-7:43):

"Yakup: Gel buraya yakalayacağım seni.

Hezarfen: Melike bu. Tamam arkadaşlar bırakın birbirinizle uğraşmayı. Daha yapacak bir sürü işimiz var.

Yakup: Sen Hezarfen'e şükret yoksa biliyordum ben sana yapacağımı.

Melike: Yakup, kar helvası yaparsam barışır mıyız?

Yakup: Kar helvası mı dedin? Bu tatlı sözler bütün kızgınlığımı aldı götürdü."

Temizlik değerine "yaşadığı yeri temiz tutma" bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (13. Bölüm, 15:37-15:43):

"Hezarfen'in Annesi: Girme öyle içeri, halıları kirleteceksin. Sana bir ev terliği yap-sın."

Dürüstlük değerine "hile yapmadan oyunu kurallarına uygun biçimde oynama" bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (18. Bölüm, 8:45-10:37):

(Dede mangala oyununun kurallarını anlatır)

Yakup: Anladıysam sincap olayım (Hile yapmadan oyunu kurallarına göre oynamaya başlarlar)."

Bağımsızlık değerine "bayrak ile ilişkilendirme yapılarak" şu şekilde yer verilmiştir (10. Bölüm, 3:12 -3:26):

"Korsan: Bir bakalım şuna (Osmanlı gemisindeki bayrağı görür).

Korsan: Bu bir Osmanlı gemisi. Hadi yine şanslısınız bugünün kârı iyi olacak."

Adil olma değerine "Hakkını hukuka dayalı arama" bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (Bölüm 10, 16:56- 17:01):

"Asker: Seni öldürmeyeceğim. Ama kadiya teslim edeceğim"

"Küçük Hezarfen" çizgi filmi kültürel öğeleri hangi oranda içerdiği açısından incelenmiş olup elde edilen sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'de de görüldüğü gibi sözlü kültürel öğeler bağlamında deyimler, efsaneler bilmeceler, tekerlemeler, atasözleri ve maniler yer alırken; oyunlar bağlamında yöresel oyunlar, gösteriler ve çocuk oyunlarına yer verilmiştir. Bu öğelerin yanı sıra doğal ve tarihi yerler, sosyal ortamlar, geleneksel kıyafetler, gelenekler, yemek kültürü, mimari yapı, Türk büyükleri, el sanatları, müzik aletleri, kutlamalar ve bayramlar ve farklı kültürlere de yer verildiği görülmektedir. Kültürel öğelerden en çok sözlü kültürel öğelere (%24,1), en az ise farklı kültürler ve kutlamalar ve bayramlar (%1) öğelerine rastlanmıştır. Sözlü kültürel öğeler bağlamında doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Tablo 2. “Küçük Hezarfen” çizgi filminde yer alan kültürel öğeler

KÜLTÜREL ÖGELER	f	%
Sözlü Kültürel Öğeler (Deyimler, efsaneler, bilmeceler, tekerlemeler atasözleri, maniler)	45	24,1
Doğal ve tarihi yerler	33	17,7
Sosyal ortamlar	32	17,2
Geleneksel kıyafetler	30	16,1
Gelenekler	11	5,9
Yemek kültürü	6	3,2
Mimari yapı	6	3,2
Türk büyükleri	6	3,2
El sanatları	5	2,6
Oyunlar (Yöresel, gösteri ve çocuk oyunları)	5	2,6
Müzik aletleri	3	1,6
Kutlamalar ve bayramlar	2	1
Farklı kültürler	2	1
Toplam	186	100

“Küçük Hezarfen” çizgi filminde sözlü kültürel öğelere bir tekerleme ile şu şekilde yer verilmiştir (26 bölüm, 1:23-1:42):

Hezarfen: İstanbul’da Galata, kulenin dibi şamata, çoluk çocuk herkes sokakta bakalım bugün neler gelecek başıma, bakalım neler gelecek başıma?

Çizgi filmde geçen doğal, tarihi yerler ögesine şu şekilde yer verilmiştir (26 bölüm, 0:00-2:05):

“Galata kulesi, Galata kulesinden İstanbul ve İstanbul silüeti gösterilir.” İstanbul görüntüsü ile yer verilmiştir.

Çizgi filmde geçen mimari yapı ögesine şu şekilde yer verilmiştir (23. Bölüm, 6:05-6:24):

“Melike: Aaa! Şuraya bakın! Ne kadarda güzel (Mimar Sinan’ın yaptığı Süleymaniye cami gezmektedir.).

Tüm Çocuklar: Oooooo...

Çocuk 2 : Süslemeler ne kadar güzel.

Çocuk1: Hiç böyle bir şey görmedim. ”

Kıyafetler ögesine şu şekilde yer verilmiştir (26 bölümün tümünde, 0:02-2:05):

“İstanbul halkının giyimi gösterilir.”

Sosyal ortamlar ögesine şu şekilde yer verilmiştir (26 bölüm, 0:00-2:05):

“İstanbul halkının sosyal yaşamı gösterilir.”

Gelenekler ögesine geleneksel mangala oyunu anlatılırken şu şekilde yer verilmiştir (18. Bölüm, 9:00-9:40):

“Dede 2: İlk oyuncu istediği çukurdan taşları alır. Aldığı taşları sağ tarafa doğru bırakmaya başlar.

Dede 1: Başladığı çukura taş koymak biz Türklerin baba ocağını terk etmeme geleneğinden geliyor.”

Oyunlar ögesine mangala oyunu anlatılırken şu şekilde yer verilmiştir. (18. Bölüm, 8:45-10:37):

“Dede 1: Her şey tamam. Sıra geldi, nasıl oynayacaksınız?

Dede 2: Önünüzde altışar çukur var. Kazandığınız taşları koymanız için iki çukur var.

Dede 1: Başlardaki çukurlara hazine deniyor. Bu oyun 48 taşla oynanıyor. Her birine 4 tane taş konuyor. Taşları hazineye toplamaya çalışmalısınız...”

El sanatları ögesine halıcıkla ilgili olarak şu şekilde yer verilmiştir (13. Bölüm, 05:30- 6:14):

“Halı Atölyesi Sahibi: Buyrun bakalım çocuklar (Hezarfen ve arkadaşları halı atölyesine ve çalışanlara bakarlar.).

Hezarfen: Merhaba efendim, kolay gelsin”

Kutlamalar ve bayramlar ögesine şehzadenin sünnet düğünü ile ilgili olarak şu şekilde yer verilmiştir (11. Bölüm, 12:00-13:20):

“Davulcu: Duyduk duymadık demeyin. Kabak yarışması birazdan başlayacak. Bileğine yüreğine güvenen meydana çıksın (Şehzadenin sünnet şöleni için düzenlenen yarışmadır.)...

Yakup: Yarışmacılar şu çizgiye kadar koşturup sonra mızraklarını fırlatacaklar.”

Müzik ögesine “davul kullanarak manilerle haber verme” bağlamında şu şekilde yer verilmiştir (11. Bölüm, 12:00-13:20):

“Davulcu: Duyduk duymadık demeyin. Kabak yarışması birazdan başlayacak. Bileğine yüreğine güvenen meydana çıksın (Şehzadenin sünnet şöleni için düzenlenen yarışmadır.)”

Türk Büyükleri ögesine şu şekilde yer verilmiştir (23. Bölüm, 5:31-6:50):

“Hezarfen: Nereye gidiyoruz acaba?

Öğrenci 1: Tarih dersi işleyeceğiz. Konuda Mimar Sinan...

Hezarfen: Ne kadar da güzel. Hayran kaldım. Keşke yaptığı tüm camileri gezebilseydik.

Öğretmen: O kadar çok eseri vardır ki Mimar Sinan’ın, onun tüm eserlerini görmek için baya dolaşman gerekecek.”

Yemek kültürü ögesine aşurenin ortaya çıkışı anlatılarak şu şekilde yer verilmiştir (25. Bölüm, 14:50 -16:04):

“Öğretmen: Nuh peygamber hikayesini anlatır.

Hezarfen: Tıpkı bizim gibiler. Biz de aşurenin pişmesini bekliyoruz.

Öğretmen: Evet, aynen öyle.

Aşçı: Pişti bile aşureler hazır. Herkes sıraya girsin.”

Farklı kültürler ögesine Çinli bir çocukla tanışma sırasında şu şekilde yer verilmiştir (9. Bölüm, 6:51-7:12):

“Taki: Bu arada ben Taki. Adı geçen Taki’nin ta kendisiyim (Çinli dostlar ile tanışır. Çinliler baş selamı verir. Hezarfende el sıkışır.).

Hayri Abi: Hadi gidelim hep beraber.”

Tartışma

Çizgi filmler Sosyal Bilgiler dersinin eğlenceli ve etkili bir şekilde geçmesine katkı sağlayabilir. Sosyal Bilgiler dersi bağlamında pek çok kazanım, değer ve kavramla ilişkilendirilerek derslerde çizgi filmlerden yararlanmak mümkündür. Araştırma sonucunda “Küçük Hezarfen” çizgi filminin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan tüm değerleri (Bilimsellik, yardımseverlik, sevgi, duyarlılık, dayanışma, saygı, sorumluluk, hoşgörü, sağlıklı olmaya önem verme, empati, çalışkanlık, estetik, vatanseverlik, misafirperverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme, barış, adil olma, temizlik, özgürlük, bağımsızlık) içerdiği belirlenmiştir. Giroux (1999) çizgi filmlerin toplumsal değerleri öğretme hususunda aile, okul ya da dini kurumlardan daha güçlü olduğunu ifade etmiştir (Giroux, 1999’ dan Akt. Muratoğlu 2009, s.78). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi programında yer alan tüm değerleri içeren “Küçük Hezarfen” çizgi filminin değerler eğitiminde bir araç olarak kullanılabilmesi söylenebilir. Karakuş (2015) Niloya çizgi filmini sosyal bilgiler programında yer alan değerler bağlamında incelemiştir; en sık rastlanan değerler olarak sevgi, duyarlılık, hoşgörü, çalışkanlık, dayanışma, saygı, sorumluluk, yardımseverlik değerlerini belirlemiştir. İnan (2016) TRT Çocuk kanalında yayınlanan 11 farklı çizgi filmi bir bütün olarak incelediğinde, en sık rastlanan değerleri yardımlaşma, işini en iyi şekilde yapma, çalışkanlık, dayanışma, sevgi olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada da en sık rastlanan değerler olarak yardımseverlik, sevgi ve duyarlılıktır. Bu bağlamda sözü edilen iki araştırmadan elde edilen sonuçlar ile bu araştırmanın sonuçlarının birbiri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Yorulmaz ve Tanrıverdi (2015)’nin gerçekleştirdiği bir araştırma da din ve

değerler eğitimi açısından Keloğlan çizgi filminin değerlendirilmesidir. Araştırma sonucunda Keloğlan çizgi filminin kültürel değerleri aktarma bağlamında içeriği bakımından uygun olduğu belirlenmiştir. Yaman ve diğerleri (2015) tarafından yapılan Dede Korkut çizgi filminde yer alan değerler adlı çalışma sonucunda her bölümde çocukların değer gelişimini olumlu etkileyecek bulgulara rastlandığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda pek çok çizgi filmin değerler bağlamında incelenerek değerlerle ilişkilendirilebilecek kısımlarının derslerde kullanılabilmesi söylenebilir. “Küçük Hezarfen” çizgi filminde en az rastlanan değerlerin barış, adil olma, temizlik, özgürlük ve bağımsızlık olarak belirlenmiştir. Sevim (2013) de araştırmasında çizgi filmlerin değerler eğitimi bakımından karşılaştırılmasını amaçlamış; bu amaç kapsamında çocuklar tarafından en çok izlenen çizgi filmleri 15 değere göre incelemiştir. Sonuç olarak vatanseverlik ve barış hariç tümüne yer verildiğini belirtmiştir. En az rastlanan değerler arasında barış değerinin de olması bu anlamda araştırma sonuçlarının birbiri ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Yorulmaz (2013) din ve değerler eğitimi açısından Caillou çizgi filminin değerlendirilmesi adlı çalışmasında Caillou çizgi filminin büyük çoğunluğunda değerleri geliştirici sözel ve görsel iletiler bulunduğunu ifade etmiştir. “Küçük Hezarfen” çizgi filminde de değerler bağlamında sözel iletilere; kültürel öğeler bağlamında görsel öğelere sıklıkla rastlandığı söylenebilir.

Doğal ve tarihi yerlere “Küçük Hezarfen” çizgi filminde sık sık yer verildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin içinde yaşadığı ülkeyi tanımaları ve coğrafi farkındalık geliştirmeleri bağlamında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Carter (2008) da “Kaşif Dora” çizgi filminin eğitimde kullanımına ilişkin olarak gerçekleştirdiği araştırması sonucunda çizgi filmin coğrafi farkındalık, bilgi ve oryantasyon bağlamında katkı sağlayabileceğini bunun yanı sıra problem çözme becerisinin kazanılmasında işe koşulabileceğini ifade edilmiştir.

Eşitti (2016) çizgi filmlerde küresel ve yerel kültürün inşası: Caillou ve Pepee örneği adlı çalışmasında Pepee çizgi filminin yerel kültüre ait değerleri ve yaşam biçimlerini izleyenlere aktarıldığını ifade etmiştir. “Küçük Hezarfen” çizgi filminde ise en sık rastlanan kültürel öğenin sözlü kültürel öğeler (%24,1), en az rastlanan kültürel öğenin ise farklı kültürler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda “Küçük Hezarfen” çizgi filminin de yerel kültürel öğelere yer verdiği; farklı kültürlerin en az rastlanan öğe olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkmen (2012) de çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee adlı çalışmasında kültür aktarımında çizgi filmlerin önemli bir yere sahip olduğunu ve buna yönelik çizgi filmlerin artması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda kültürel öğeleri aktarmada “Küçük Hezarfen” çizgi filminin de kullanılabilmesi söylenebilir.

Selanik Ay ve Kurtdele Fidan (2013) öğretmen adaylarının kültürel miras kavramına ilişkin metaforlarını inceledikleri araştırma sonucunda “Toplumsal öğeler” alt kategorisine ilişkin olarak: dil, bayrak, vatan, din, milli kimlik, bayram, millet, kan bağı, yaşam tarzı ve gereksinim metaforlarına ulaşımlardır. Karakuş (2016) da Maysa ve Bulut isimli animasyon çizgi filmin kültür aktarımı ve somut olmayan kültürel mirasın korunması yönünden incelemiş; farklı örf, adet, gelenek ve göreneklere değinilirken bugün unutulmuş halk inanışları, misafirperverlik, öğretmene değer verme, hayvanları sevme ve koruma gibi önemli toplumsal özelliklerin üzerinde durulduğunu belirlemiştir. Bu araştırmada da “Küçük Hezarfen” çizgi filminin kültürel öğeler kapsamında sırasıyla sözlü kültür öğeleri, doğal ve tarihi yerler, sosyal ortamlar, kıyafetler, gelenekler, yemekler, mimarı yapı, Türk büyükleri, el sanatları, oyunlar, müzik aletleri, kutlamalar ve bayramlar, farklı kültürler biçiminde kültürel öğelere rastlanmıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuçların bu araştırma ile de uyumlu olduğu görülmektedir. Atan (1995) ise animasyonun kültür aktarımındaki yeri adlı çalışmasında çizgi filmlerin sempatik ve estetik görevi üstlendiğini, kültür aktarımında da aracı olarak görev yaptığını belirtmiştir. Bu bağlamda kültürel öğelerin aktarımında da bir araç olarak “Küçük Hezarfen” çizgi filminden yararlanılabileceği söylenebilir. Bu sonuçlar ışığında şu önerilere yer verilebilir:

- Değerler eğitimi ve kültürel öğelerin aktarımı bağlamında bir kaynak olarak “Küçük Hezarfen” çizgi filminin ilgili kısımlarından yararlanılabilir.
- Değerleri ve kültürel öğeleri aktarma bağlamında farklı çizgi filmler de incelenebilir.
- “Küçük Hezarfen” çizgi filminden yararlanılarak gerçekleştirilecek değerler eğitimine ilişkin deneysel araştırmalar desenlenebilir.

- Değerler eğitiminde çizgi filmlerden etkili biçimde yararlanmaya ilişkin çeşitli atölye çalışmaları ve hizmetiçi eğitimler düzenlenebilir.

Kaynakça

- Aral, N., Ceylan, R., ve Bıçakçı, M. Y. (2011). Çocukların televizyon seyretme alışkanlıklarının yaş ve cinsiyete göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 489-498.
- Atan, U. (1995). Animasyonun Kültür Aktarımındaki Yeri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carter, J. (2008). Dora the explorer: Preschool geographic educator. *Journal of Geography*, 107(3), 77-86.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çağlayan, A. (2006). *Ahlak pusulası: Ahlak ve değerler eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 185-203.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (8), 1-19.
- Doğan, İ. (2004). Türk eğitim sisteminde değer sorunu. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu bildirileri, 615-633.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji: Kavram ve Sorunlar*. Ankara: Pegem A.
- Dönmez, B. (2011). Öğretmenlik mesleki değerlerinin aşınma sürecine ilişkin bir değerlendirme. *Eğitime Bakış Dergisi*, 9, 3-8.
- Eroğlu, B. ve Yıldız, E. (2006). Kültür mirasının sürekliliği için anıtsal binaların yeniden kullanılması bağlamında Ermenek Tol Medrese. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 315-340.
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi filmlerde küresel ve yerel kültürün inşası: Caillou ve Pepee örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, (32), 125-144.
- Girgin, M. (2012). *Pedagojik değerler* (1. Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Gorodyska, V. (2015). Role of Cartoons in Moral Education of Senior Preschoolers. *Annales Universitatis Mariae Curie Skłodowska Lublin*, 28(2), 71-80.
- Gömlüksiz, M. ve Cüro, E. (2010). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrencileri toplumsal yaşama hazırlamada etkililik düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri (Diyarbakır ili örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (1), s.247-274.
- Gülmez, B. (2013). Evrensel bir kavram: Kültür; Yeni bir bilimsel alan: Kültür tarihi. B. Gülmez (Ed.), Kültür tarihi içinde (2-20), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güvenç, B. (2010). İnsan ve Kültür (12. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Importance of cartoons in teaching. (<https://targetstudy.com/articles/importance-of-cartoons-in-teaching.html> adresinden 30.10.2017 tarihinde erişilmiştir).
- İnan, T. (2016). Çocuk medyasında evrensel ve yerel değerlerin aktarımı: TRT çocuk kanalı örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (25), 200-212.
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitimine katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 231-251.
- Karakuş, N. (2016). Maysa ve bulut isimli animasyon çizgi filmin kültürel öğeler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 134-149.
- Kurtulgan, K. ve Köstüklü, N. (2010). İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde öğretmen ve müfettiş görüşlerinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 175.
- McCloud, S. (1993). *Understanding comics: The Invisible art*. HarperCollins Publishers, Inc. New York.
- MEB (2010). Sosyal Bilgiler Dersi (4-5, 6-7. sınıflar) Öğretim Programı ve Klavuzu, <http://ttkb.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 05.01. 2017.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*. (2nd ed.). California: Sage Publication.
- Muratoğlu, B. (2009). Sosyal sapkınlığın medyadaki temsilinin çizgi filmler üzerinden incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Nast, T. (2002). The Ohio State University Libraries. (<http://cartoons.osu.edu/nast/> adresinden tarihinde erişilmiştir).
- Pass, S., White, J., Owens, E., & Weir, J. (2006). Bringing Cultures into the Classroom: An Invitation to Families. *Social Studies and the Young Learner*, 19 (2), 16-18.
- Rae, L. (2000). *Effective planning in training and development*. London: Kogan Page.
- Rapley, T. (2007). *Doing conversation, discourse and document analysis*. London: Sage.
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.
- Türkyılmaz, D. (2013). Somut olmayan kültürel miras çalışmaları bağlamında TÜRKSOY bölgesel seminerlerine ilişkin bir değerlendirme. *Milli Folklor Dergisi*, 100, 40-49.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed). Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi. (s. 1-19) Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Salar, R. (2011). Reşat Nuri Güntekin'in romanlarının eğitim değerleri açısından incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Selanik-Ay, T., Kurtdede-Fidan, N. (2013). Öğretmen adaylarının "kültürel miras" kavramına ilişkin metaforları. *Turkish Studies*, 8(12), 1135-1152.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sevim, Z. (2013). Çizgi filmlerin değerler eğitimi bakımından karşılaştırılması (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 24(1),213-228.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç B. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi eğitimde yeni ufuklar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E., Bayburtlu, F. İ., Tekir, B., & Kirman, S. (2015). Dede Korkut çizgi filminde yer alan değerler. *Değerler eğitimi dergisi*, 13(29), 245-269.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 8(19), 207-223.
- Yorulmaz, B. (2013). Din ve değerler eğitimi açısından Caillou çizgi filminin değerlendirilmesi. *Diyanet İlmî Dergi*, 49(3), 127-143.
- Yorulmaz, B. (2015). Sinema ve din eğitimi. DEM Değerler Eğitimi Merkezi.
- Yükselir, K. (2006). Hatay ili ilköğretim okullarında 6. ve 7. sınıflar sosyal bilgiler dersinin öğretmen ve müfettiş görüşleri çerçevesinde amaca uygunluğunun değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde
- Zayımoğlu Öztürk, F. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin incelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.